

Hebben kerkdiensten nut?

door Marijke Gehrels

Er klinkt zacht pianospel. Ongeveer vijftig mensen zitten om een lange tafel, waarop twee kaarsen branden. Een vrouw zegt: “Welkom bij de Vesperviering in de Veertigdagentijd.”

Ik zie veel zeventig plussers in gewone kleding, maar ook heilsoldaten en Franciscaner monniken. Samen gaan we bidden, naar indringende teksten luisteren, zingen en stil zijn.

Wat zou mijn buurman, de handige handelaar, die overal munt uit weet te slaan, hier nou van zeggen? Misschien iets als: “Wat zitten jullie hier nou te doen? Wat heeft dat voor zin?”

En volgens de moderne wetenschap heeft hij nog gelijk ook. Wetenschappers stellen dat liturgie nutteloos is. De rituelen (zoals de kaars aansteken of het bidden) hebben geen doel, geen functie, ze leveren niets op. Er wordt niets gemaakt. Je houdt er niets tastbaars aan over. Kerkdiensten zijn niet nodig.

In onze tijd moet alles een doel hebben, vooral als het geld kost. De kerk moet verwarmd worden, de voorganger en de organist/pianist betaald. Maar wat levert het eigenlijk op om zo'n drie kwartier bij elkaar te zijn tijdens een Vesper? Waar zijn we mee bezig? Waar leidt het toe?

Ik merk bij mezelf dat mijn antwoord meteen is: ja, maar het heeft wél nut! Er gebeurt van alles dat heel veel zin heeft!

En er zijn ook theologen die dat vinden. Ze noemen allerlei doelen die bereikt worden bij een eredienst. Bijvoorbeeld verandering van kennis van God. Bij de Vesper zie ik dat terug. We horen in psalm 8 dat God onze Redder is, de Schepper van hemel en aarde. We zingen met een lied dat God aanwezig is en met ons bezig.

Ook noemen de theologen verandering van gedrag. Bij de Vesper luisteren we naar het verhaal van de barmhartige Samaritaan. En boven onze liturgie staat: “Ik ga... zet een stap naar de ander.”

Nog een ander doel is dat de dienst uitnodigend is. Bij de Vesper zijn we bij elkaar vanuit negen verschillende geloofsgemeenschappen in Amsterdam Nieuw-West: katholiek, protestants, orthodox of vrijzinnig. En dan is er ook nog een sobere maaltijd vooraf en koffiedrinken achteraf. Hartverwarmend!

Voor mezelf is misschien wel het belangrijkste doel dat ik even helemaal kan opladen. Vooral de acht minuten stilte vind ik weldadig. Even niets hoeven. Even weg uit het drukke dagelijkse leven. Even je helemaal op God kunnen richten. Ik kom uitgerust en met vrede in mijn hart thuis.

Dit zijn allemaal doelen op het menselijke vlak. Maar komen we in de eerste plaats niet bij elkaar omdat het God gewoon toekomt dat we Hem loven? Omdat Hij Zelf zo graag contact met ons heeft? In die drie kwartier en in de avondmaalsruimte van “De Ontmoeting” gaan we door middel van de liturgie de grens over van onze eigen wereld. We komen in een andere

werkelijkheid. Daar kunnen we God ontmoeten.

Ik zie mijn buurman nu een beetje vreemd kijken. Hij vraagt zich misschien af of dat wel nut heeft. Heeft het nut om God te ontmoeten?

Als je niet in God gelooft zeg je natuurlijk: nee. Als je wel in God gelooft kun je ook misschien niet zo goed onder woorden brengen wat voor nut dat heeft. Maar ik merk zelf wel dat ik elke keer een beetje verander, na zo'n ontmoeting met God. Niet zozeer in kennis of in gedrag, maar in het diepst van mijn wezen – de ziel noemen we dat in de kerk. Dat bid ik mijn buurman ook toe.

Kerkdiensten hebben nut, kunnen we dus vaststellen, want er worden allerlei doelen bereikt. Maar moeten we zo wel naar kerkdiensten kijken? En belangrijker nog: moet alles nut hebben? Die vraag leg ik graag bij u neer.

Gepost op 2 april 2016, in het kader van de Master Gemeentepredikant aan de PThU te Amsterdam. Als u wilt reageren: heel graag! marijke.gehrels@live.nl

Reacties:

07-04-2016

Dag Marijke,

Interessante vraag leg je neer: Heeft het nut om God te ontmoeten....? Of moet alles nut hebben? Ik denk dat je hier pas achter komt als je God eens ontmoet hebt. Dan ga je vanzelf ook het nu van de zaak zien. Goed, zo zie ik het.

Verder een helder verhaal. Wat mij opviel is (en daar let ik natuurlijk nu op) hoe je tussen de regels door liminaliteit verwerkt hebt. Je gaat de drempel over de kerk in, om God te ontmoeten.

Groet,

Leon

Beste Leon,

Dankjewel voor je reactie!

Leuk dat je de liminaliteit, wat we met onze studie hebben gehad, terug ziet in het artikel. Voor niet-theologen: dat betekent dat je je in een tussenfase bevindt, op de drempel (limen in het Latijn) van iets nieuws. Ik dacht daar ook inderdaad aan toen ik schreef dat we tijdens de dienst in een andere werkelijkheid komen, waar we God kunnen ontmoeten. We zijn dan tijdelijk in een andere fase.

Maar zou je er werkelijk pas het nut van inzien God te ontmoeten als je Hem al eens ontmoet hebt? Dan zou toch niemand meer op zoek gaan naar God?

Ik ben benieuwd hoe anderen daarover denken.

Marijke.

09-04-2016

Beste Marijke,

Hierbij een kleine reactie op jouw stuk.

Leuk hoe jij schrijft over de vesper. Ook ik heb weer een fijne herinnering aan de vespers die we mochten meemaken. Kerkdiensten hebben zeker nut. Naar de kerk gaan heeft zin omdat ik in de gemeenschap met anderen in de kerk de aanwezigheid van God voel. Vooral in moeilijke tijden dat er mensen om je heen staan, de warmte en liefde die je ondervindt, het is als een warme deken. Je kunt ook God vinden in liederen en gebeden. Ook bij het Avondmaal (het kan mij niet vaak genoeg) in de kring van mensen voel je de gemeenschap bij het delen van brood en wijn. Ik hoop dat je hier wat mee kunt en wens je veel sterkte.

Hartelijke groet,

Henny Meerwaldt

Beste Henny,

Wat leuk om een reactie van jou te krijgen, vanuit de kerk! Voor jou is het nut van de kerkdienst de ontmoeting van God in en met de ontmoeting met de gemeenschap, begrijp ik. Is het voor jou dan ook essentieel om in een dienst te zijn, of kun je ook iets aan beleven aan een dienst op de televisie? En hoe is het voor jou om als lector of ouderling van dienst een rol te hebben in de dienst? Daar ben ik wel benieuwd naar.

Hartelijke groet!

Marijke

10-04-2016

He Marijke,

Mooie blog. Zoals jij het beschrijft kan er geen twijfel over zijn of de kerkdienst nut heeft. Maar je laatste opmerking vind ik wel zo interessant: Moet het nut hebben? Zo 'verkopen' wij de kerkdienst wel vaak: Als een moment van bezinning, van tot rust komen, van even helemaal niets. Maar die dingen kunnen we niet garanderen, misschien vliegt de stilte je aan, zit je vol met gedachten over van alles en nog wat en hoor je geen zinnig woord. We kunnen eigenlijk niets garanderen, er is alleen de kans op die ontmoeting met God waar je over schrijft. En die is meer dan de moeite waard.

Neeltje

Ha Neeltje,

Dankjewel voor je reactie! Je hebt gelijk dat we de kerkdienst proberen te verkopen als iets nuttigs, bijvoorbeeld om tot rust te komen. Erg is dat eigenlijk! Wel helemaal iets van onze cultuur, waarin alles nut moet hebben. Maar kerkdiensten zijn van alle eeuwen, ook van tijden waarin nut misschien niet zo centraal stond. Of zou nut ook van alle eeuwen zijn?

Ja, je hebt gelijk dat er alleen een kans is, geen garantie, op die ontmoeting met God. We kunnen Hem niet dwingen met onze liturgie.

Hartelijke groet! Marijke

Ha Marijke,

Dank voor je reactie. Interessant in je reactie aan Leon de vraag of mensen die God nog niet ontmoet hebben zo'n ontmoeting toch als nuttig of zinvol zouden zien. Ik hoop met jou van wel!

Groet, Neeltje

11-04-2016

Dat hoop ik ook, Neeltje.

Een terechte reactie van Marijke aan mij. Met iemand die nog geen ontmoeting heeft gehad, maar wel regelmatig in de kerk komt, zouden we deze vraag kunnen bespreken. Het is echter voor een buitenkerkelijk iemand al een hele stap om zo'n 'vreemde' ruimte binnen te stappen. Het is dan ook een behoorlijke opgave voor de voorganger, (met de gemeente) om deze persoon tot 'rust' te laten komen en te spreken over 'het nuttige'... of misschien zelfs nog dieper af te dalen en de vraag te stellen of iets wel per sé nuttig moet zijn... Interessante kost, ik hoop dat we hier over een x-aantal jaren nog eens ervaringen over uit kunnen wisselen ;)

Groet, Leon

Ha Leon en Neeltje,

Het is interessant, Leon, dat jij aanneemt dat zo iemand wel regelmatig in de kerk komt! Ik dacht zelf aan iemand die nog op zoek was naar God, buiten de kerk om. Maar je hebt gelijk: zoekers zijn ook in de diensten te vinden. Een goed punt: hoe benader je zo iemand als voorganger en als gemeente? Je zou kunnen vragen: hoe komt het dat u naar de kerk bent gekomen vandaag? Dan komt er waarschijnlijk toch wel een "nuttige" reden.

Hartelijke groet van Marijke

12-04-2016

Beste Marijke,

Als ik als econoom denk aan het woord 'nut', dan denk ik al gauw aan de nutstheorie van Hermann Gossen (1810-1858). Zijn eerste wet, de zgn. wet van afnemend grensnut, is nog altijd een fundament in de micro-economie. Had hij in de 20ste eeuw geleefd, dan had een Nobelprijs voor de Economie er zeker voor hem in gezeten. Maar in de 21ste eeuw is, naar ik vrees, het denken over het nut doorgeslagen. Alles moet met cijfers onderbouwd worden. En de afgelopen jaren heb ik zo vaak al gehoord: meten is weten! Dus heeft een kerkdienst zeker wèl nut: onthaasten in een drukke tijd, nadenken over God en jezelf, samen met anderen God loven, samen stil zijn, ja, het heeft wel degelijk nut. Niet in economische zin, maar zeker wel in geestelijke zin!

Fred Toetenel.

Dankjewel voor je reactie, Fred!

Je hebt gelijk dat we nu alles met cijfers moeten onderbouwen om aan te tonen of iets nut heeft. Zouden we ons ook daarom zoveel zorgen maken over de teruglopende ledenaantallen? Omdat dat iets meetbaars is? Want de andere, geestelijke zaken die jij noemt, zijn helaas niet meetbaar. Of toch? Er is uitgerekend dat de vrijwilligers (die vaak bij een kerk horen) de overheid miljoenen per jaar opleveren. Wat vinden anderen daarvan? Heeft iets alleen nut als het geld oplevert?

Marijke

22-04-2016

Dag Marijke,

Je artikel over bovengenoemd onderwerp spreekt me aan; de stilte tijdens de viering, de mooie teksten en gebeden zijn voor mij een steeds terugkerende prettige ervaring; ik word er rustig van, ik word er door geïnspireerd; ik heb in de stilte van het gebed vooral het gevoel dat God bij me is .

Ook het H.A. is een speciale ritueel dat me aanspreekt. De uitleg van de teksten uit de Bijbel maken regelmatig indruk op me en ben soms mee bezig en word er mild van.

Al met al vind ik het nuttig dat er kerkdiensten zijn.

Hartelijke groeten,

Irene.

Beste Irene,

Dankjewel voor je reactie! Fijn dat de kerkdiensten zo'n goede ervaring voor je zijn.

Mooi om te horen dat je bezig blijft met de Bijbelteksten en er mild van wordt, en dat je God bij je voelt in de stilte. Zonder kerkdiensten zou je een heel ander mens zijn, denk ik zo.

Dat geldt zeker ook voor mij.

Zijn er meer mensen die dat zo voelen, dat ze veranderen door de diensten?

Marijke.